

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СЛОВ'ЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ

УНІВЕРСИТЕТ

ГУМАНІЗАЦІЯ

НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ

Науково-методичний збірник

(Випуск XXXVI)

Слов'янськ, 2007

УДК 371.13
ББК 74.202
Г.94

Гуманізація навчально-виховного процесу: Збірник наукових праць. – Вип. XXXVI / За заг. ред. проф. В.І.Сипченка. – Слов'янськ: Видавничий центр СДПУ, 2007. – 243 с.

Редакційна колегія:

Сипченко В.І. – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний редактор).

Борисов В.В. – доктор педагогічних наук, доцент (заступник відповідального редактора).

Свтух М.Б. – академік АПН України, доктор педагогічних наук, професор.

Гавриш Н.В. – доктор педагогічних наук, професор.

Шевченко Г.П. – доктор педагогічних наук, професор.

Ляшенко О.І. – доктор педагогічних наук, професор.

Золотухіна С.Т. – доктор педагогічних наук, професор.

Плахотнік О.В. – доктор педагогічних наук, професор.

Яворська С.Т. – доктор педагогічних наук, доцент.

Пonomарьова Г.Ф. – кандидат педагогічних наук, доцент.

Панасенко Е.А. – кандидат педагогічних наук, доцент.

У збірнику наукових праць представлені результати досліджень науковців, які працюють над проблемами розвитку сучасної освіти та науково-педагогічної думки у теоретичному, історичному та практичному аспекті.

Для науковців, викладачів, докторантів, аспірантів, студентів педагогічних навчальних закладів, практичних працівників системи освіти.

The following miscellany shows the result of the researches of the scholars, who work at the problems of the developing modern science and scientific-pedagogical thought in t historical and practical aspects.

For scholars, teachers, postgraduates, students of pedagogical educational institutions worker of education.

Збірник наукових праць є фаховим виданням з педагогічних наук (Бюлетень ВАК України № 3, 1999 р.).

Свідцтво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації
серія КВ № 8844, видано 09.06.2004 р.

Державним комітетом телебачення і радіомовлення України

Друкується за рішенням Вченої ради
Слов'янського державного педагогічного університету
(протокол № 10 від 24.05.2007 р.)

ВИЩА ШКОЛА

Борисов В.

РІВНІ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ У
ВІДПОВІДНОСТІ З РІЗНИМИ ЕТАПАМИ
ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ

В статті подано підхід до проблеми професійного самовизначення викладачів педагогічних ВНЗ та розглядаються рівні розвитку професійного самовизначення у відповідності з різними етапами професіоналізації.

Ключові слова: професійне самовизначення, професійні перспективи.

Важливим фактором розвитку системи вищої освіти є готовність самих викладачів вищої школи до психолого-педагогічної творчості і саморозвитку в межах професійної діяльності. Не останню роль у підвищенні такої готовності відіграє саморефлексія, їх здатність орієнтуватись не тільки на результат своєї праці і шляхи його досягнення, але і на самого себе як суб'єкта власної діяльності. Саме здатність до саморефлексії деякі автори розглядають як суттєву умову розвитку особистості професіонала [2,11,13] і навіть як показник зрілості того чи іншого наукового напрямку [10]. За умов перегляду багатьох традиційних форм підготовки студентів і пошуку нових освітніх моделей велика частина викладачів ВНЗ опиняється в стані розгубленості щодо свого професійного майбутнього, все це дозволяє говорити про проблему професійного самовизначення викладачів вищої школи як про реальність нашого часу. Але з ще більшою гостротою ця проблема стоїть перед вищою педагогічною школою, де на відміну від інших ВНЗ готують вчителів, психологів, соціальних педагогів, які в свою чергу також будуть викладачами (тільки на нижчому ступені освіти). Тобто, невизначеність професійного самовизначення викладачів ВНЗ наче за естафетою передається їх студентам (майбутнім викладачам) і таким чином подвоюється.

Проблема професійного самовизначення викладачів вищої школи є комплексною і може розглядатись в різних аспектах: психолого-педагогічному, філософському, моральному, економічному і політичному. За кожним з цих аспектів також різні рівні розгляду цієї проблеми, починаючи від інтуїтивного (стихійного, декларативного) і закінчуючи конкретними усвідомленими зусиллями по розвитку і саморозвитку професійної самовизначеності у всій складності. Аналіз різноманітних педагогічних систем з підготовки спеціалістів початкової освіти показав, що головна увага як і раніше так і зараз

відмову від жорсткого визначення змісту програм для кожного з трьох циклів навчання на користь більш гнучкого підходу і формування кількох можливих шляхів руху до певного освітнього рівня.

Як приклад реалізації такого підходу можна навести зміни, що відбулися у вищій освіті Франції, яка завжди суворо сповідувала принцип збереження власних традицій. У країні запроваджено два типи програм магістерської підготовки на базі ліценціату, після опанування яких видаються дипломи магістра наук та магістра практичного спрямування. Вони органічно вписуються в європейські нормативні рамки і становлять основу формування, так званого, французького європейського простору у складі ліберальної республіки на теренах Європи.

Література:

1. Андрущенко В. Модернізація вищої освіти України в контексті Болонського процесу // Освіта. – 2004. – №23. – С. 4–5.
2. Бочарова О.А. Модернізація вищої освіти у сучасній Франції: Автореф. дис... кан. пед. наук: 13.00.01 / АПН України. – К., 2006. – 20 с.
3. Свтух М. Українські обрії Європейського освітнього простору // Педагогічна газета – 2004. – № 6. – С. 7.
4. Ковальов Б. Методична складова Болонського процесу // Освіта. – 2004. – № 26. – С. 2.
5. Кредитно-модульна система підготовки фахівців у контексті Болонської декларації // Вища школа. – 2004. – № 1. – С. 41–68.
6. Литвин О. Болонський процес і наші державні стандарти // Вища освіта України. – 2004. – С. 42–45.
7. Модернізація вищої освіти України і Болонський процес // Вища школа. – 2004. – № 2–3. – С. 97–125.
8. Модернізація вищої освіти України: Болонський процес // Освіта України. – 2004. № 60, 61. – С. 7–11.
9. Франція у європейському просторі вищої освіти / Упоряд. Г.Г. Крючков, В.Б. Бурбело. – К.: «Київський університет», 2005. – 169 с.

Бурдейна Н., Глива В., Панова О.

ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОЇ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ ДО ВИВЧЕННЯ ФІЗИКИ

Стаття присвячена дослідженню факторів впливу електронних приладів на людину. Ми вважаємо, що виконання такого типу лабораторних робіт з фізики – є одним з методів формування позитивної мотивації навчальної діяльності студентами технічних вищих навчальних закладів. У статті також відзначається, що вивчення і правильне використання та формування діючих мотивів, які спонукають студентів до продуктивної пізнавальної діяльності та активного засвоєння навчального матеріалу – основна задача кожного викладача.

Ключові слова: мотивація, електромагнітне випромінювання, лабораторний практикум.

Питання про шкідливу дію електронних приладів на людину, а саме про вплив електромагнітного випромінювання піднімається досить часто у різних сферах буденного життя. Як впливає на людину випромінювання мобільного телефону, телевізора, комп'ютера, мікрохвильової печі тощо. З цієї теми висловлюється велика кількість думок дома, на вулиці, в пресі, на телебаченні. Тому це питання є, також, актуальним для будь-якої досвідченої молоді людини, а тим більше студента технічного вузу. А дійсно, що є правдивим з відомої інформації? Наскільки вплив оточуючих приладів є небезпечним? Як можна виміряти параметри електромагнітного випромінювання? Ця низка питань є актуальною в час всебічного та глибокого проникнення продуктів технічного прогресу у наше повсякденне життя.

Викладачі фізики мають скористатися цією проблемою, що останнім часом сформувалась у суспільстві, з одного боку, та досягненнями науковців у її вирішенні, з іншого, для формування внутрішньої мотивації студентів при вивченні фізики.

Як відомо з численних досліджень, мотивація займає перше місце серед факторів навчання по ступеню впливу на продуктивність дидактичного процесу. Вивчення і правильне використання та формування діючих мотивів, які спонукають студентів до продуктивної пізнавальної діяльності та активного засвоєння навчального матеріалу – основна задача кожного викладача.

Під мотивацією (від лат. *movere* – рухаю) – розуміють сукупність процесів, методів, засобів, що спонукають до продуктивної пізнавальної діяльності та активного засвоєння змісту освіти. Одним із постійних сильнодіючих мотивів людської діяльності є інтерес, цікавість. Інтерес (від лат. *interest* – має значення, важливо) – реальна причина дій, що сприймається людиною як особливо важлива. Інтерес можна визначити як позитивне оціночне відношення суб'єкта до його діяльності. Пізнавальний інтерес проявляється в емоційному відношенні студента до об'єкта пізнання. Загальною закономірністю є залежність рівня та якості навчальної діяльності студента від його мотивів, стимулів та інтересів [4].

Перелік та зміст лабораторних робіт з курсу загальної фізики і деяких спецкурсів не завжди відповідають нагальним потребам сьогодення, що суттєво знижує зацікавленість студентів до виконання лабораторних практикумів та негативно впливає на рівень їх професійної підготовки. Останнім часом актуальності набувають практичні методи і засоби вивчення екологічного стану довкілля та підвищення безпеки життєдіяльності. Тому актуальними є розробка та впровадження у навчальний процес лабораторних робіт, що

ґрунтуються на останніх науково-технічних розробках, у яких використовується сучасне обладнання та комп'ютерні технології, досліджуються фізичні фактори довкілля і контролюється ступінь безпеки обладнання. Такі лабораторні роботи сприяють підвищенню рівня екологічної культури та професійної підготовки майбутніх фахівців.

З іншого боку навантаження студентів, пов'язане з використанням комп'ютерної техніки, наближається до рівнів користувачів-професіоналів. Тому вимірювання параметрів і характеристик електромагнітних полів при виконанні лабораторних робіт сприяє не тільки набуттю знань з фізики, але й визначенню фактичних умов праці при експлуатації обчислювальної техніки та подоланню деяких упередженостей щодо їх небезпечності [1]. Актуальність такої роботи обумовлюється також вимогами загальноєвропейської директиви 90/270 ЕЕС, обов'язкове виконання якої закладено у національний нормативний акт України з безпечної експлуатації засобів обчислювальної техніки [2].

Метою нашої роботи є розроблення і впровадження автоматизованого комплексу з вимірювання параметрів та характеристик навколишнього середовища, а також надання методичних рекомендацій щодо його використання у навчальному процесі при вивченні курсу загальної фізики у вищих технічних навчальних закладах.

Сучасні дослідження і розробки у галузі вимірювання фізичних характеристик електромагнітних полів, дозволяють з мінімальними витратами коштів і часу впровадити у навчальний процес лабораторні роботи з вимірювання кількісних параметрів електричної і магнітної складових електромагнітних полів персональних комп'ютерів, периферійних пристроїв, наукового та навчального обладнання, побутових електричних та електронних пристроїв [3].

Установка для проведення таких вимірювань складається з персонального комп'ютера, ферорезонансного датчика та програмного забезпечення для аналізу частотного спектра отримуваних сигналів. Вимоги до технічних даних персонального комп'ютера мінімальні: він має працювати під управлінням операційної системи сімейства Windows і мати звукову карту. При цьому частотний діапазон вимірювань обмежується частотними характеристиками звукової карти (до 40 кГц у сучасних виробів). Для аналізу частотного спектра доцільно використовувати пакет програм сімейства Spectrogram, відкритий для користування і поширений у мережі Internet. Ця програма забезпечує масовий та реальний

для використання інтерфейс. Проте рівні отриманих сигналів подаються на екран у відносних одиницях (децибелах), тому для реальних вимірювань необхідним є доопрацювання та градування шкали у координатах «частота» – «напруженість електричного поля», або «частота» – «індукція магнітного поля», що може бути виконано користувачем, наприклад, студентом, який засвоїв базовий курс з інформаційних технологій.

Ферорезонансний датчик являє собою двоконтурну котушку з зустрічною намоткою (для компенсації полів уздовж осі котушки). Котушка намотується на феритовий стержень з заданими магнітними характеристиками, що надаються у документації на ферити. Досвід показав, що такі датчики можна виготовити самостійно. Калібрування датчика цілком можливо виконати за допомогою обладнання, яким укомплектовані лабораторії кафедр фізики. Для цього доцільно використовувати кільця Гельмгольца, генератори імпульсів, вимірювачі магнітної індукції та підсилювачі для вимірювань чисельних рівнів отримуваних сигналів.

Установка працює наступним чином: ферорезонансний датчик за допомогою стандартного роз'єму підключається безпосередньо до лінійного входу звукової карти (Line-IN), де отриманий сигнал перетворюється у цифрову форму. За допомогою програми аналізу частотного спектра інформація оброблюється і подається на екран монітора (рис. 1).

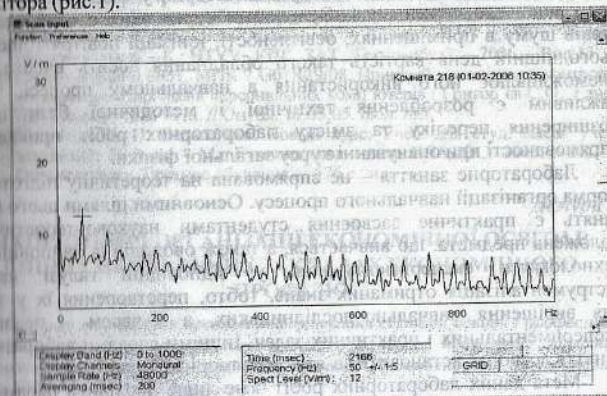

Рис. 1. Аналіз частотного спектра електричної складової електромагнітного поля (екранна форма)

Перетворення силової характеристики електричної складової електромагнітного поля у характеристики магнітної складової виконуються з використанням фундаментальних співвідношень, відомих з курсу загальної фізики.

Доцільно, щоб при виконанні роботи студенти ознайомилися з чинними нормами щодо гранично допустимих рівнів електромагнітних полів на робочих місцях користувачів персональних комп'ютерів та з іншими нормативно-правовими актами з безпеки життєдіяльності для порівняння з ними отриманих результатів. Результатом виконання роботи повинен бути звіт, у якому відображаються рівні фонових електромагнітних полів у приміщенні, рівні полів, генерованих обстежуваним обладнанням та висновки щодо їх безпечності у порівнянні з гранично допустимими рівнями.

Студенти повинні дати відповіді на контрольні питання з теорії електромагнітного випромінювання та ознайомитися з методами і засобами захисту від впливу електромагнітних полів.

Впровадження у лабораторний практикум таких робіт дозволяє не тільки активізувати пізнавальну діяльність студентів, а й сприяє здобуттю практичних навичок експлуатації сучасного вимірювального обладнання, використанню інформаційних технологій та визначенню й усвідомленню прикладної значущості теоретичних знань з курсу фізики.

Перспективним напрямком досліджень та впровадження у навчальний процес новітніх методів вимірювань фізичних величин та параметрів оточуючого середовища, що мають прикладне значення, є створення навчального комплексу з моніторингу фізичних факторів навколишнього середовища. Основними серед яких є вимірювання рівнів шуму в приміщеннях, освітленості, іонізації повітря тощо. На сьогоднішній день вартість такого обладнання досить висока, що унеможливує його використання в навчальному процесі, тому важливим є розроблення технічної і методичної бази щодо розширення переліку та змісту лабораторних робіт прикладної спрямованості при опануванні курсу загальної фізики.

Лабораторне заняття – це спрямована на теоретичну підготовку форма організації навчального процесу. Основними цілями цього виду занять є практичне засвоєння студентами науково-теоретичних положень предмета, що вивчається, а також оволодіння найновішими технологіями експериментування у відповідній галузі науки, інструменталізація отриманих знань, тобто, перетворення їх у засіб для вирішення навчально-дослідницьких, а з часом – реальних експериментальних і практичних задач. Іншими словами лабораторне заняття дозволяє встановити зв'язок між теорією і практикою.

Мета даних лабораторних робіт – не лише дослідити параметри впливу електронних приладів на людину, вивчити і узагальнити знання з електромагнетизму, але пробудити цікавість студентів до

фізики, показати практичну важливість фізичних знань для застосування у подальшому професійному навчанні.

Серед пріоритетних напрямків реформування вищої педагогічної школи важливе місце посідають питання оновлення змісту базової підготовки; запровадження ефективних інноваційних технологій; створення нової системи методичного та інформаційного забезпечення вищої школи. Реалізація цих планів вимагає реформування змісту, форм, методів підготовки спеціалістів. Особливого значення для підвищення наукового рівня підготовки майбутнього спеціаліста набуває фундаменталізація освіти у вищих навчальних закладах.

Фундаментальна теоретична і практична підготовка значно розширює професійний кругозір спеціаліста, зокрема майбутнього інженера-будівельника, дозволяє шлісно бачити будь-яку наукову проблему або виробничу задачу, знаходити її оптимальне рішення. Глибокі знання з теорії допомагають майбутньому спеціалістові осмислювати сутність явищ і закономірностей; переводити теоретичні ідеї у площину практичних дій; сприяє усвідомленню перспективних тенденцій; допомагає орієнтуватися у нових ідеях, технологіях, концепціях; визначати стратегію й тактику при розв'язанні практичних задач та проблем.

Література:

1. Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальної техніки // ДСанПіН 3.3.2007-98.
2. Левченко Л.О. Безпека роботи користувачів персональних комп'ютерів при опануванні інформаційних технологій // Вісник НТУУ „КПІ”: Збірник наукових праць. – К.: НТУУ „КПІ”, ЗАТ „Техновибух”. – 2006. – Вип. 13.
3. Патент України 6951, МПК 7 G01R29/08. Пристрій динамічного контролю електромагнітних полів персональних комп'ютерів / Григор'єв С.Ф., Глива В.А., Яценко В.В. та ін. // Опубл. 16.05.05. Бюл. №5.
4. Подласый И. П. Педагогика: Новый курс: Учеб. для студ. высш. учеб. заведений: В 2 кн. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2003. – Кн. 1: Общие основы. Процесс обучения. – 576 с.: ил.

Демура І.

НАПРЯМКИ РЕОРГАНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ В ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ

Стаття торкається проблем реформування системи освіти і професійної підготовки фахівців економічного профілю в вищих навчальних закладах. Розглядаються підходи до організації навчання й необхідність застосування інноваційних педагогічних технологій.

Ключові терміни: професійна адаптація, професіоналізм, мобільність, інтерактивні методи навчання.